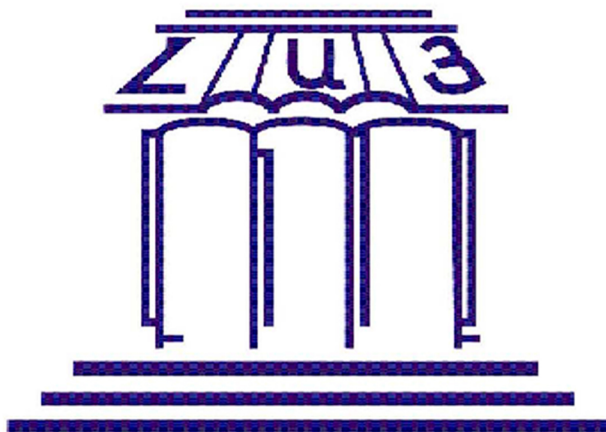

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

639.2
f-99

1932

24 SEP 2000

639.2

F-99

Ն. ՅԱ. ԲՐԻՆՑԵՎ

ՊԱՅՊԱՆԻՐ ԶԿՆՈՐՄԱԿԱՆ
Գ Ո Ր Ծ Ի Ք Ն Ե Ր Ը

ՊԵՏՏՐԱՏ

1932

ՅԵՐԵՎԱՆ

№ 131

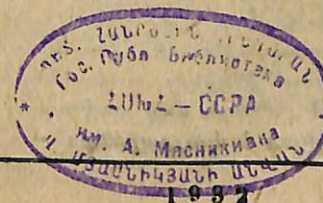
06.03.2013

639.2^{ur}
Բ-99

Ն. ՅԱ. ԲՐԻՆՑԵՎ

ՊԱՀՊԱՆԻՐ ԶԿՆՈՐՍԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԸ

1004
30094

ՊԵՏԱԿԱՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ

ՊԱՀՊԱՆԻՐ ԶԿՆՈՐՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԸ

Ընկեր կոլտնտեսական ձկնորս, մեր յերկրում կատարվում է մեծապես սոցիալիստական շինարարություն:

Յերկիրը՝ հետամնաց, աղքատ, անդադես դրությունից, դառնում է տեխնիկապես և տնտեսապես առաջավոր, կուլտուրական, հարուստ յերկիր: Բանվորներն ու կոլտնտեսականները սոցիալական յարմար և հարվածախույթյամբ փոխում են իրենց վերաբերմունքը դեպի աշխատանքը: Ընկճող, ակամա աշխատանքը դառնում է ազատ և զիտակցական: Միայն սոցիալիստական աշխատանքում կարելի չե յերևան բերել կորույթ և հերոսություն, յերևան հանել իր ունակություններն ու խելքը, իր ուշիմությունը: Ով ամենից չափ և ամենից լավ է աշխատում հաղթահարել բնությունը, ով անձնական ունակությունները, մտավոր կարողությունը հանդես բերելով ցույց է տալիս, թե ինչպես ամենալավ, ամենահեշտ կերպով կարելի չե հաղթահարել բնությունը, նա դառնում է իսկական հեղափոխական մարտիկ՝ հանուն նոր տեխնիկայի, տնտեսության, հանուն նոր կուլտուրայի, հանուն նոր կենցաղի:

Մեր ձկնալիս տնտեսությունն էլ նմանապես աճում է: Պրոլետարիատն ու կոլտնտեսականները ձգտում են հետամնաց, նախնական ձկնալիս «արհեստագործությունից» ստեղծել բարձր կուլտուրական ձկնալիս տնտեսություն: Պրոլետարն ու կոլտնտեսականը կատարում են իրենց առաջ գրված խնդիրը՝ «Սոցիալիստական քաղաքների պրոլետարիատին սնել բարձրորակ, լավ վերամշակված և թարմ ձկնով»:

Լենինյան կուսակցություն և կառավարություն այդ առաջադրությունը կատարելու համար պետք է սոցիալիստական ձևով վերակառուցել ձկնալիս տնտեսությունը: Դրա համար պետք է աշխատել նոր ձևով, կուլտուրական ձևով:

Վերցնենք թեկուզ այնպիսի մի փոքրիկ հարց, ինչպիսին է ձկնորսական գործիքների խնամքը: Մենք չենք կարողանում կուլտուրական կերպով խնամել նրանց: Սակայն մեզ մոտ ամեն տարի ձկնորսական գործիքների մաշվածքը հասնում է մոտ 25 միլ. ռուբլու, իսկ հետագայում դրանից ավել կլինի: Մոտավորապես հնգամյակի վերջում այդ թիվը 30 միլ. ռուբլուց կանցնի:

Յենթադրենք, վոր մենք սովորել ենք մի քիչ ավելի լավ վերաբերվել վորսորդական գործիքներին, ուշադիր կերպով խնամել ուղեկանները և այդ ճանապարհով նրանց մաշվածքն իջեցրել ենք մեկ տոկոսով: Դրանով իսկ մեր տնտեսության համար յուրաքանչյուր մոտակա տարում խնայած կլինեյինք մոտավորապես 250-300 հազար ռուբլի:

Ահա, թե ինչ է նշանակում իջեցնել ուղեկանների մաշվածքը միայն մի տոկոսով: Մենք, սակայն, միայն մեկ տոկոսի և միայն տոկոսներն իջեցնելու համար չե, վոր պետք է պայքարենք:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսական-ձկնորս, յուրաքանչյուր բանվոր պետք է զիտակցեն, վոր մինչև այժմ ձկնորսական գործիքներն ամենուրեք չե, վոր կարողանում ենք ձիշտ ոգտագործել: Որինակ՝ չափազանց վատ, թերի աշխատանքային բեռնվածություն ենք տալիս ուղեկաններին: Հաճախ ուղեկանները կուլտերով թողնում են բաց դրությամբ միայն այն պատճառով, վոր ձուկ քիչ են վորսում, իսկ կոլտնտեսականներն սպասում են, թե յերբ ձուկը կշատանա: Դրանից վոչ մի լավ բան դուրս չի գալիս քացի նրանից, վոր այդ ժամանակ ուղեկանները փտում են:

Ի տարբերություն անհատական տնտեսությունից, կոլտնտեսություն մեզ ուղեկանների թերի բեռնավորում չպիտի լինի: Յենթե այդպիսի դրություն կա, ապա այդ նշանակում է, վոր կոլտնտեսությունը մարդկանց վատ է բաշխել ըստ ձկնորսատեղերի, կամ վատ է հանդերձավորել նըրանց, կամ վատ է կազմակերպել նրանց աշխատանքը, կամ իրենք կոլտնտեսականները չեն ձգտում ուղեկանները կանոնավոր ոգտագործել:

Անհատական տնտեսությունների համար ուղեկանների թերի բեռնավորումը սովորական յերևույթ էր: Վերցնենք թեկուզ մեծ ուղեկանավոր ձկնորսներին: Յեղել են դեպքեր, յերբ մի ուղեկան ձգելու տեղ մեկնել են մի քանի տասնյակ կոմպլեկտ մեծ ուղեկանավոր ձկնորսներ: Մտեղծվել է մեծ հերթ: Յուրաքանչյուր արտելի ամբողջ ուղիվ ընթացքում հերթեր հասնում իր ուղեկանը դործի դնել մեկ կամ յերկու անգամ, իսկ մնացած ժամանակ ուղեկանն անդործություն էր մատնված: Դուրս էր գալիս, վոր նա փտում, «այրվում» էր արելի տակ, մաշվում էր, սակայն ավելի քիչ արդյունք էր բերում, քան կարող էր բերել:

Այսպես էր լինում մինչև անգամ այն ժամանակ, յերբ ձկնորսներն ունեյին ձկնորսական այլ գործիքներ, (որինակ՝ յողվորական ուղեկաններ) — վորոնք կարելի չեք աշխատանքի քցել: Այդ սակայն ձկնորսը չեք կարող անել նախ այն պատճառով, վոր նա կախում ուներ արտելի մյուս ձկնորսներից, յերկրորդ՝ այն պատճառով, վոր հաճախ նա չեք ունենում ազատ, սեփական նավակ: Ձկնորսական ուրիշ գործիքների անցնել, առանց նախկինը թողնելու, մենակ ձկնորսի համար յերբեմն նմանապես չափ դժվար էր: Հետևանքը լինում էր այն, վոր լրիվ չեյին սպասագործվում թե այն և թե ուրիշ ձկնորսական գործիքները:

Պատճառն այստեղ տնտեսությունը վարելու ձևի մեջ է: Մանր, ցրված տնտեսություններն աշխատում էյին ամեն մեկն իր համար, իր ձեռքով: Վոչ վոր նրանց ուղեկան ձգելու վայրերը և ձկնորսությունը հավասարապես չեք բաժանում: Վոչ վոր նրանց ձկնորսական գործիքներ չեք մատակարարում պլանային կերպով: Հետևանքը լինում էր այն, վոր մի տեղ իրար զլխի էյին կուտակվում շատ ձկնորսներ, միտեսակ ձկնորսական գործիքներով, իսկ ուրիշ տեղեր, վորտեղ թերևս ձուկ քիչ է վորսվում, կամ ձկնորսական ուրիշ գործիքներ են պահանջվում, վորքաթիվ ձկնորսներ էյին դնում:

Այս ամբողջ քառն ու ձկնորսական գործիքների թերի ոգտագործումը մեծապես վերացվում է կոլեկտիվ տնտեսության մեջ: Կոլտնտեսությունն անգամներին կանոնավոր բաշխում է ըստ ձկնորսաբանների, նրանց կանոնավոր կերպով դնում է հարկավոր գործիքներով, ձկնորս-

սակն գործիքները ճիշտ հերթականութեամբ և դնում, այդ գործիքները նկատմամբ ճիշտ խնամք և տանում: Կոլտնտեսութեանը վորսը կազմակերպում է միաժամանակ ամեն տեսակ ձկնորսական գործիքներով, վորոնցով կարելի չէ տվյալ ժամանակում վորսալ, կազմակերպում է ճիշտ ձկնորսութեան բոլոր ձկնորսական վայրերում: Ահա, թե ինչու կոլտնտեսութեան մեջ ամեն մի հնարավորութեան կա ձկնորսական գործիքներն ուղտագործելու լրիվ աշխատանքային բեռնվածութեամբ: Այս գործիքներն իհարկե ապահովում են ձուկ վորսալու պլանների կատարումն ու գերակատարումը, ալիքնքն՝ ժամանակին բավարար քանակութեամբ ձուկ և տալիս արդյունաբերական բանվորներին, վորոնք հարվածային կերպով, մինչև այժմ չտեսնված համառութեամբ ու արագ տեմպերով կառուցում են սոցիալիստական արդյունաբերութեանը նրա համար, վոր մեր հետամնաց, դարձապես տեսական յերկրը դարձնեն արդյունաբերական՝ թե՛ արդյունաբերական և թե՛ դյուղատնտեսական բարձր տեխնիկայով: Միայն այդ ժամանակ կլավանա ձկնորսական տեխնիկան և կհեշտանա աշխատանքը: Դրա համար ել հարկավոր է, վոր կոլտնտեսականները կատարյալ գիտակցական և պատասխանատու վերաբերմունք ցույց տան աշխատանքին: Դրա համար պետք է աշխատել հարվածային կերպով, սոցիալիստական ձևով:

Այսպիսով անհրաժեշտ է, վոր մենք կարողանանք դառնալ կուլտուրական և տեխնիկապես գրադես աշխատողներ: Մեզ հարկավոր է տնտեսութեանը կառուցել սոցիալիստական ձևով: Սա նշանակում է, վոր մենք պետք է խիստ խնայողաբար, հոգատարութեամբ վերաբերվենք ուռիաններին և ընդհանրապես ձկնորսական գործիքներին, ինչպես և շինութեաններին, նավերին, մեքենաներին, տալով նրանց լրիվ աշխատանքային բեռնվածք, թույլ չտալով, վոր անտեղի անգործութեան մատնվեն և փչացումներ տեղի ունենան:

Ահա այստեղ մենք կխոսենք հենց այդ փչացումների մասին: Անշուշտ, կոլտնտեսական ձկնորսներից յուրաքանչյուրը մտածում է, թե ինչու այսքան շուտ ուռիանները փչանում են: Չնայած՝ ցանցը պատրաստված է լավ ձկնորսական ցանցի նյութից, լավ մշակված և դարազամ է, կրով կամ այլ ձևերով ամրացրած, միանգամայն նոր է, բայց մի քանի ամիս աշխատելուց հետո միանգամայն անպետք է դառնում: Այդ դեպքում պատահում է, վոր ուռիանը պահպանում է իր դուրսը, իր տեսքից ել կարելի չէ յեղրակացնել, վոր նա լավորակ է, պատասխանատված տեղերն ել քիչ են, բայց բավական է մի քիչ ձգել, համողվելու համար, վոր նա չի կարող պահել այն ձուկը, վորի համար պատրաստված է:

Ցանցերը լավ պահելու և պահպանելու իսկական ձևերը սովորելու համար անհրաժեշտ է խմանալ, թե ինչից են նրանք փչանում:

Պարզվում է, վոր ամբողջ գաղտնիքն այն թելերի մաղմղուկներն են, վորից պատրաստվում են ցանցերը (թուռերը):

Այդ նուրբ թելերի հատկութեան պատճառով ուռիանը պահանջում է ամենազոգատար խնամքն իր նկատմամբ: Դրա համար մի քանի խոքով ասենք, թե վորտեղից և ինչպես են ստացվում այդ մաղմղուկները:

Ի՞նչ է ԲՈՒՍԱԿԱՆ ՄԱԶՄՁՈՒԿԸ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ Ե ՆԱ ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՎՈՒՄ

Ցանցաթել և ձկնորսական պարաններ (ցանկապատ, արկան, կանոն) պատրաստելու համար դործ են ածում բուսական թել (բամբակի, վուշի, կանեփի, ջուլի):

Ձկնային տնտեսութեան համար, մեծ նշանակութեան ունեն վուշի, բամբակի, կանեփի մաղմղուկները: Այդ բույսերի թելերից պատաստվում են և այլ գործվածքներ, ինչպես՝ պարկեր, լարան և այլն: Բուսական մաղմղուկն սուսնձին վերցրած հանգիստում և տարրեր յերկարութեան նուրբ, մաղի նման, թելեր: Վուշի և կանեփի մեջ այդ մաղմղուկները ցողունի մեջ փաթաթվել, ամրացել են իրար հետ հատուկ նյութով, վոր կոչվում է «պեկալինյան նյութ»: Պեկալինյան նյութը վուշ միայն իրար և կպցնում այդ մաղմղուկներն այլև մաղմղուկային այդ միջերն ամրացնում, կպցնում և ցողունին: Մաղմղուկները ծոցտի ամուր մասերից (բնավայտից) առանձնացնելու համար վուշը թրջոց են դնում, կամ փռում են գետնին, վորտեղ նա յենթարկվում է ցողի աղդեցութեան: Բնութեան մեջ գոյություն ունեն չափազանց մանր, հասարակ աչքով անտեսանելի կենդանի եյակներ՝ քակտերիաներ: Այդպիսի քակտերիաներ մեծ քանակութեամբ բաղմանում են նաև վուշի թրջած կամ խոնավ խրժամբների ներսում: Այդ քակտերիաները, վոչնչացնելով պեկալինյան նյութը, դրանով ողնում են, վոր բուսական մաղմղուկները բնավայտից սովկեն:

Կակղացնելուց հետո, վուշը ծեծում, ջրբերում են, վորպեսզի բնավայտի կոշտ մասերը փշրեն, վորոնք այնուհետև դղելով հեռացվում են մաղմղուկներից: Դրանից հետո ստացված մաղմղուկները սանրելով ազատում են ավելի մանր մաղմղուկներից և բնավայտի մնացորդներից, վորից ստանում են թափուկ և խժած: Այս բոլոր գործողութեաններից (թրջել, դղել, սանրել) հետո 100 գր. չոր վուշից ստացվում է մոտավորապես 16—18 գր. մաքուր մաղմղուկ:

Ստացված մաղմղուկը դնում է դործարան, վորտեղ նրանից պատրաստում են թել և մանվածք: Կանեփի մաղմղուկն ել և ստացվում այս ճանապարհով: Ռուսաստանում նա կոչվում է пенёк—կանեփի թել: Բամբակի մաղմղուկը վուշ թե կալած և ցողունին, ինչպես վուշինն ու կանեփինը, այլ նա պատած է հունդի (սերմի) շուրջը, վորը չափազանց նուրբ, սպիտակ (հաճախ և դեղնավուն) թելիկների մի փաթիլ և և առատութեամբ դուրս է ընկնում բամբակի հատուկացած կնդուղից: Բամբակալտիչ գործարաններում բամբակն աղատում են հունդից: Ստացված բամբակը մամլում են հակերի մեջ և ուղարկում դործարանները: Այնտեղ մեքենաները բամբակը վերամշակում են և դարձնում թել և մանվածք:

ԹԵԼԻ ՎՈՐԱԿԸ ԿԱՆՎԱԾ Ե ՄԱՋՄԱՌՈՒԿԻ ՀԱՏԿՈՒ-
ԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հիմնական պահանջը, վորին պետք է բավարարի մագմդուկը, այդ պէս է, վոր մագմդուկը պիտի տա ամուր և երաստիկ թել: Տարբեր բույսերից ստացվում է տարբեր վորակի թել: Որինակ՝ բամբակի թելը, վոր հայտնի յե «Ֆիլդելիոս» անունով, նուրբ է, փափուկ, բայց ամբողջամբ նա հետ է մնում վուշի թելից: Վուշը տալիս է թե ամուր և թե նուրբ թել: Բայց նա չուտ է մաշվում քան բամբակի թելը: Վուշի թելը մի քանի ամիս աշխատելուց հետո քրքրվում է և աշխատանքի համար դատնում անպետք: Կանեփի թելն ընդհանրապես, տալիս է շատ կոպիտ, բայց ամուր թել: Այսպիսով, թելի վորակն առաջին հերթին կախված է մագմդուկի վորակից: Վորքան ամուր և մագմդուկը, վորքան նա նուրբ և յերկար թելիկներէից է, այնքան ավելի լավ ու ամուր թել է ստացվում նրանից:

Ինչպես մենք տեսանք, տարբեր բույսերից ստացած բուսական մագմդուկի վորակը տարբեր է: Չկա այնպիսի մագմդուկ, վորն ապահովեր թելի վորակն ամեն կողմից, ինչպես՝ ամբողջամբ, նրբութամբ, կաշտութամբ և յերկար գիմացկունութամբ:

Պրակտիկան ցույց է տվել, վոր բամբակն ու վուշը տալիս են ավելի նուրբ և կաշտ թել: Այդպիսի թելից պատրաստած ուռկանն էլ համարվում է հենց «կաշտն», ձկանն ավելի լավ է «չիտթեցնում»: Կանեփաթելի մագմդուկը տալիս է ավելի կոպիտ և հաստ թել: Այդ պատճառով ել նրանից պատրաստում են մեծ ուռկաններ և այնպիսի ցանցեր, վորոնք քամում են (ինչպես մեզ մոտ դործ են անում քթայները):

ձկնորսական թելի համար մեծ նշանակություն ունի նրա վորորվածքը: Վորքան լավ են վորորած առանձին թելերը, և այդ թելերն իրար հետ, այնքան ավելի վորակավոր թել է ստացվում դրանցից: Լավ վորորած թելը ջրում թրջելուց ավելի յե ուժեղացնում իր ամբողջությունը:

ԻՆՉ ԱՋԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅԵ ՅԵՆՈՍԻԿՎՈՒՄ
ՄԱՋՄԱՌՈՒԿԸ

Յենթադրենք, թե հենց նոր պատրաստեցինք ձկնորսական ցանցը: Նա կազմված է համապարզապի դասավորված՝ բլիշներից, այսինքն, թելերից և նրանց միացնող հանգույցներից: Բոլոր այդ թելերն ու հանգույցները կազմված են բուսական մագմդուկից: Այժմ տեսնենք, թե ինչ գործընթացներ է աղյուսում այդ մագմդուկը, այսինքն՝ ինչպիսի փոփոխություններ, և կրում նա արտաքին պայմանների ազդեցության տակ:

Ամեն մի բուսական մագմդուկ չափազանց զգայուն է չրջապատի պայմանների նկատմամբ:

Տարբեր պայմաններում մագմդուկը փոփոխվում է տարբեր կերպ: Տեսնենք, որինակ, թե ինչ փոփոխություններ է կրում մագմդուկը ջրից:

Ողում չարունակ լինում են առատ ջրային գոյորշինք: Դրանում հեշտ է համոզվել: Տաք, արևակեղ սրից հետո, դով գիշերները՝ դեռնի վրա ցող է լինում: Վորտեղից առաջացավ այդ ցողը: Նա ողից է: Ցերեկը դեռտեղից և խոնավ հողից բավականաչափ ջուր է գոյորշխանում:

Այդ ցուրը բարձրանում է ողի մեջ, գոյորշու ձևով: Դիշերն այդ գոյորշինքը սառչում են, անջատվելով ողից վորպես ջրային կաթիլներ, և նստում գիշերներն արդեն սառած դեռնի և այլ առարկաների վրա: Մառախուղը նմանապես խտացած ջրային գոյորշինքի կաթիլներ է:

Այսպիսով ուրեմն, ողում չարունակ ջրային գոյորշինքը կան: Տաք ժամանակ գոյորշինքը լինում են շատ, ցուրտ ժամանակ՝ քիչ: Դրա համար ել, յերբ տաք ողն սկսում է սառչել, ապա նա իր մեջ պահելով իր հագեցման համար պահանջվող ջրի քանակը, ավելցուկ ջուրն արտադրում է մառախուղի, ցողի, յեղյամի, ձյան, անձրենների տեսքով:

Պարզվում է, վոր մագմդուկն ազահուլթյամբ կլանում է խոնավություն: Խոնավ յեղանակներին կամ խոնավ չրջապատում մագմդուկի մեջ թացությունը լինում է շատ, իսկ չոր և քամի ժամանակ՝ քիչ:

Թեև այդ խոնավությունն այնքան քիչ է լինում մագմդուկի մեջ, վոր կարելի յե չնկատել, սակայն նա ազդեցություն է գործում մագմդուկի վրա:

Մագմդուկի վրա խոնավությունն ազդում է ողի հետ միատեղ:

Ողը կազմված է դանադան դաղերից: Ողի բաղադրիչ, ամենազործոն դաղերից մեկը թթվածինն է: Խոնավության հետ միասին մագմդուկի ներսը թափանցելով, թթվածինն աստիճանաբար քայքայում է մագմդուկը:

Այդ դեպքում, վորքան շատ են խոնավությունները մագմդուկի մեջ, և վորքան նա հաճախ թրջվում է, այնքան ավելի ուժեղ է ընթանում մագմդուկի քայքայումն ու փչացումը: Այնքան ավելի շատ է, ուրեմն, թելը կորցնում իր ամբողջությունը:

Այստեղ պետք է նկատի ունենալ դարձյալ մեկ դրուկություն: Պարզվում է, վոր մագմդուկի փոփոխումն ուժեղ կերպով կախված է և ջերմությունից: Ցուրտ ժամանակ մագմդուկի քայքայումը խոնավություն և ողի ազդեցությունից լինում է ավելի դանդաղ, իսկ տաք և հաստապես չող ժամանակ, այդ քայքայումը կատարվում է ուժեղ և արագ: Արևի կիզիչ ճառագայթների տակ և ողի (թթվածինի) ազատ ներս խցկվելու ժամանակ խոնավ ուռկանը չուտով կորցնում է իր ամբողջությունը և չարքից՝ ընկնում է: Թե ինչպիսի ազդեցություն է ունենում լույսը մագմդուկի վրա, այդ դեռեա ճշտութամբ չի վորոշված, սակայն յենթադրում են, վոր նա թուլացնում է մագմդուկի ամբողջությունը:

Այսպես ուրեմն, ամեն մի կոյոնտեսական ձկնորսի համար պետք է պարզ լինի, վոր մագմդուկի փչացման հիմնական պատճառը հանդիսանում է նրա կրած փոփոխությունը խոնավության, ողի (թթվածինի) և ջերմության ազդեցությունամբ, դրա համար պետք է հողալ, վոր աշխատանքից դուրս ցանցերը (ուռկանները) պահվեն չոր դրուկամբ և չթողնել, վոր նրանք «խաչվեն» արևի տակ:

ՈՒՌԿԱՆՆԵՐԻ ՓՁԱՑՄԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Ուռկանների փչացման գլխավոր պատճառը նրանց փտումն է:

Ի՞նչ է այդ փտումը:

Մենք արդեն գիտենք, վոր բնություն մեջ գոյություն ունեն անտեսանելի, չափազանց փոքրիկ կենդանի ելակներ՝ բակտերիաներ (մանրեններ): Այդ ելակներն այնքան փոքր են, վոր հասարակ աչքով նրանց

տեսնել չի կարելի: Նրանց կարելի չե տեսնել միայն հատուկ ապարատի (միկրոսկոպի) ոգնութեամբ, վորը կաղմված ե չափազանց խիստ մեծացնող ապակիներէից:

Մենք տեսանք, վոր մի շարք բակտերիաներ քայքայում են պեկտինյան նյութը, վորն ամրացնում եր մաղմղուկը ցողունի բնափայտին (ցողունի կոշտ մասին):

Այս դեպքում բակտերիաները կատարում են մեզ համար ողտակար աշխատանք, ոգնելով մաղմղուկը բաժանելու բնափայտից: Սակայն մյուս բակտերիաները համարվում են փտեցման, այսինքն՝ ուռկանի փչացման պատճառ: Դրանք, այսպես կոչված՝ փտեցնող բակտերիաներն են: Փտեցնող բակտերիաներն ընկնելով մաղմղուկի մեջ, փտեցնում են նրանց:

Փտեցնող բակտերիաներն ընդհանրապես բաղմանում են ախտեղ, վորտեղ նրանց համար կան նպաստավոր պայմաններ:

Այդ նպաստավոր շրջապատից մեկն ե, ամենից առաջ, համարվում ե թաց ե տաքացրած մաղմղուկը, վորից պատրաստած ե ուռկանի թելը: Թաց ե տաքացրած մաղմղուկի մեջ բակտերիաներն աճում, բաղմանում են մեծ արագութեամբ ե մեծ քանակութեամբ, ե արագութեամբ քայքայում մաղմղուկը: Ահա, թե ինչու ջրում թրջած, ջուրը լավ չքամած, այսինքն՝ խոնավ ուռկանը, վորը կիտված գցած ե տաք ժամանակ (հտակապես խիստ շոգին), սկսում ե «խաչվել»: Այդ «խաչվելը», (այլև չի ճիշտ փառումը) այնքան ավելի ուժեղ ե, վորքան շոգ ե յեղանակը: Ընդհակառակը՝ վորքան ողը դով ե, վորքան ուռկանը լավ ե չորացրած, վորքան նա ուժեղ ե քամհարութեան յենթարկվել, այսինքն՝ չորացել ե հովացել քամուց, այնքան ավելի դանդաղ ե կատարվում փտումը:

Ուռկանը փչանում ե վոչ միայն ողում, այլև ջրում: Մերձափնյա ե խմելու ջրերում ցանցերը փչանում են ավելի շուտ, քան ջրի խորքում ե աղային ջրերի մեջ:

Ինչի՞ց ե այդ կատարվում:

Ափերի մոտ ջուրը շարունակ ավելի տաք ե լինում: Բացի դրանից, ափերի մոտ ավելի շատ են լինում բերածո նյութեր: Բերածո նյութերը փտում են ե փտեցնող բակտերիաների բուն են հանդիսանում: Բացի դրանից, ծանծաղ ե մերձափնյա ջրերում մեծ քանակութեամբ հալածվում են ջրային բույսեր ե կենդանիներ: Մահանալով, նրանք նմանապես բաղմացնում են փտախոր: Փտում կատարվում ե նմանապես աղային ջրերում, սակայն այնտեղ փտումը լինում ե դանդաղ ե աննկատելի:

Այսպիսով, փտախոր տարածման պատճառները՝ կեղտերն ու բերածոներն են: Նրանք փչացնում են ցանցերը, վարակելով նրանց փտեցնող բակտերիաներով:

Այնուամենայնիվ, վոչ մի փտեցնող բակտերիա սոսկալի չի լինի, յեթե ցանցերին վերաբերվեն խնամքով ե գիտակցաբար: Հաճախ կոտորանապահան ձկնորսն ինքն ե հանդիսանում ուռկաների փչացման ե փտեցման մեղավորը:

Անհատական տարրերային տնտեսութեանից մեզ ժառանգութեան ե մոտցել հետամնացութեանը, վորի դեմ պետք ե պայքարի մեր կոտորանապահան, վորպէսզի այդ դրութեանը՝ չստեղծվի: Անհատական

մանր տնտեսութեանը, արտադրութեան վատ կաղմակերպման հետեանքով, չափազանց քայքայիչ եր: Ավելի քայքայիչ եր կուլակային տնտեսութեանը: Մանր ե խոշոր անհատական տնտեսութեաններն ապրելով րստ «որը կերակրում ե տարուն» առակի, ձկնորսական ուղեգնացութեան ժամանակ մեծ պայքար եյին մղում ձկան համար: Այդ պայքարում, շատ դեպքում բանը հասնում եր մինչեւ հակառակորդի ուռկանների փչացման, զին ձգելուն, մինչեւ իսկ արյունահեղ ընդհարումների: Ձրկնորսական ուղեգնացութեան այդ յետուն ժամանակ, ել ավելի մոտացութեան եր տրվում ձկնորսական դործիքների կանոնավոր խնամքը: Որինակ՝ վատ եյին լվանում ուռկանները, չորացնելու ժամանակ խիտ-խիտ եյին կախում ուռկանները ե դեռեւ չչորացած՝ չարտում եյին հեղձուցիչ, կամ շոգ նալխարը, վորտեղ նա արագութեամբ սկսում եր փտել: Հաճախ ձկնորսական նալխարում լինում եյին շատ կեղտեր ե նեխած, ապականված ջուր: Ուռկանն ուղղակի նրանց մեջ եյին չարտում: Ձրից հանած ուռկանը հաճախ յերկար ժամանակ արեւի կիզիչ ճառագայթների տակ եր մնում:

Ցախատներն ու ամբարները, վորոնց մեջ պահում եյին ուռկանները, համարյա բոլորը լինում եյին խոնավ: Հաճախ, կուլտերով հալածած ուռկանները ձյան տակ եյին մնում ե ձկնորսը վարմանում եր, թե ինչու յեն իր ուռկանները փտում: Հաճախ ել ուռկանները վրա հավերը կամ շնեքն եյին գիշերում: Հավերի աղբն ել ե քայքայում ցանցերը: Ձրից կամ ձյունից խոնավացած շնեքը նույնպես խոնավութեանը տալիս են ցանցերին, իսկ խոնավութեանն ստեղծում ե նպաստավոր պայմաններ քայքայիչ, փտեցնող բակտերիաների համար:

Նման տնտեսավարական, կործանարար վերաբերմունքը դեպի ուռկանները անհատական տնտեսութեանների համար սովորական եր: Կոլտնտեսական ձկնորսներն անհաշտ պայքար պիտի մղեն ձկնորսական դործիքների հանդեպ նման վերաբերմունք ցուցաբերողների դեմ:

Մատնանշենք դարձյալ մի կարեւոր մոմենտ: Մենք արդեն ասել ենք, վոր խոնավ ե տաքացած մաղմղուկը քայքայվում ե թթվածնի (ոգի բաղադրիչ մասը) աղղեցութեան տակ: Մի շարք ձկնորսներ ուռկանները կրտելուց հետո անմիջապես կախում են արեւի տակ, մինչեւ իսկ այն ժամանակ, յերբ քամի չկա ե խիստ շոգ ե: Ահա հենց այստեղ, այդ ձկնորսներին դժբախտութեան ե սպասում: Ուժեղ տաքացման ժամանակ կիրն ուժեղացնում ե թթվածնի աղղեցութեանը խոնավ ուռկանի վրա, դրա համար մաղմղուկի քայքայումն ուժեղանում ե արագանում ե ե ուռկանը չուտով կորցնում ե իր ամբութեանը:

Ստացվում ե ճիշտ նրա հակառակը, ինչի ձգտում եր ձկնորսը: Նա ցանկանում եր դրանով պահպանել ուռկանը փտումից, սակայն դործնականում ստացվում ե այն, վոր փչացնում ե ուռկանը, վաղաժամ դուրս դնում շարքից:

Անհրաժեշտ ե շեշտել, վոր ուռկանի փտումն ու թթվածնի աղղեցութեանը նրա վրա կատարվում ե միաժամանակ, կարծես լրացնելով մեկ-մեկու: Թե փտումը ե թե թթվածնի աղղեցութեանը, ինչպես մենք արդեն գիտենք, ուժեղանում են տաք ե հտակապես շատ շոգ որերին: Այս նշանակում ե, վոր յեթե լվացված ե խոնավ ուռկանը փովի ուղղակի արեւի տակ այդպիսի շոգ որերին, նրա մեջ կկատարվի թե

փառում և թե թիվածնի ազդեցութիւն: Վորքան ուռականը չորացվում է, այնքան փառումը դանդաղում, իսկ վորքան նա տաքացվում է, այնքան թիվածնի ազդեցութիւնը մեծանում է: Ահա թե ինչու ուռականների չորացման ժամանակ պետք է խուսափել նրանց շատ տաքացնելուց:

Այսպիսով, հետամնացութիւնը, վորն անխուսափելիորեն թաղա-վորում էր անհատական տնտեսութիւններում, ամենից շատ պատճառ էր դառնում ուռականների շուտ փչացման: Պարզ և՛ այն ձկնորսը, վոր սովոր է աշխատել աշնպես, ինչպես ինքը գիտէ, ինչպես աշխատել են իր հայրն ու պապը, ապա նա կոյտնտեսութիւն է բերում նաեւ իր այդ սովորութիւնները: Ահա, թե ինչու շատ դեպքում կոյտնտեսութիւն մեծ կրկնվում են վերէն նշած թերութիւնները: Դրանցից վնասկանաբար պետք է հրաժարվել:

Կոյտնտեսութիւնն աշխատում է բրիգադներով: Յուրաքանչյուր բրիգադ ամբացվում է ձկնորսական գործիքների վորոշ քանակութիւն: Այս լավ գործ է, քանի վոր յուրաքանչյուր բրիգադ գիտի, վոր պատահա-լիսնապատ յէ ձկնորսական գործիքները ճիշտ խնամելու և պահպանելու համար: Բրիգադը ձկնորսական գործիքները բաժանում է սղակների միջև: Հատկապես սղակներում պետք է աշխատողների ուշադրութիւնը հրավիրել ձկնորսական գործիքների ճիշտ խնամքի և պահպանութիւն վրա, քանի վոր գործիքներն սղակումն են բանեցվում:

Ուռականի փչացման միտ պատճառներից անհրաժեշտ է շեշտել «դու-ման»: Նա առաջ է գալիս ելի բակտերիաների չնորհիւ: Դրա դեմ պայ-քարելու ճիշտ միջոցը դեռևս չի գտնվում:

Ուռականների փչացման հետեւյալ, ամենակարեւոր պատճառներից մե-կը մեխանիկական վնասվածքներն են, վոր ստանում է ցանցի կտափը (պատառոտվելը, ճղվելը և այլն): Ձկնային արտադրութիւն յուրաքան-չյուր գիտակից բանվոր, կոյտնտեսական պիտի գիտենա, վոր մեխանի-կական փչացումները ցանցերի արագ փչացման գլխավոր պատճառներից մեկն են: Բաւական է պատռել մեկ բլիշը, վոր ստեղծվի ուռականի ան-համասար ձգվածութիւն: Պատուված բլիշի շուրջը դնուով բլիշներն ստանում են մեծ բռնափորում, վորովհետեւ բացի ջրի ճնշմանը դի-մադրելուց, պետք է հաղթահարեն և տարբերվող զգրված մագնիսի ուժը: Ուռականի անհամասար բռնափորումն առաջ է բերում ուռացքներ, իսկ թույլ, փառած մասերում նոր պատուվածքներ:

Հաճախ ձկնորսը մատով փորձում է ուռականի ամրութիւնը և բլիշ-ները կտրվում են վոչ թե մեկ, այլ մի քանի տեղից:

Հենց դրանով ձկնորսը փչացնում է ուռականը, նպաստելով նրա վա-րձամ մաշվելուն:

Պետք է լավ հիշել, վոր ուռականի վարակը (սալմուքայութը) բջիջները կտրտելու ձևով փորձելիս անբաժնեշտ է դրանից հետո կարել կտրտված աղիներ:

Ուռականի վրա կտրտվածքներ առաջ են գալիս նաեւ նախկին մեծ, վորտեղ լինում են ճանկիչներ, դուրս ցցված ցախեր և այլն: Դրա հա-մար պետք է հետեւել, վոր նախկին և նախի հատակն ու շրջեղբը լինեն մաքուր և փոքրիկ, առանց ճանկիչների: Ուռականը կտրտվում է նմանա-պես ջրի տակ դնուով ճանկիչներից, բույսերից և այլն, վորտեղ ճան-կում են ուռականը: Վերջապես, ուռականին կտրտում է և ձուկը: Դրա

համար անհրաժեշտ է հաճախակի նորոգել ուռականը: Վորքան մենք ուշադիր լինենք դեպի ուռականի նորոգումներն ու նրա ամրոգչութիւնը, այնքան նա յերկար կծառայի, վորի չնորհիւ մենք սոցիալիստական մրցակցութիւնը ավելի նվաճումներ ձեռք բերած, կվերջացնենք ձկնոր-սական շրջանը:

Ուռականների համար մեծ չարիք են հանդիսանում և մի շարք իեց-գետնանման կենդանիները: Այսպես որինակ, Վոլդա-Կասպյան շրջանում ուռականների վրա յեն պրծնում կողալողները (СОШОГОГА), Հեռավոր Արեւելքում՝ կապրելլաները, Հյուսիսային ծովերում՝ իգո-տեյանները (ծովային խաւարասեր միջատներ), կողալողները (КОПАКА): Այդ փոքրիկ իեցգետնանման կենդանիները կրծում են թեւերը, վորից ուռականը չի կարողանում պահել մինչև անպամ ձկների թույլ թափահարումը:

Վերջապես, ուռականի փչանալը կախված է նրանից, թե ինչպես է պատրաստված նա: Վատ ձգած հանդույցներն ստեղծում են ուռացք-ներ և ուռականը պատառոտվում է անհավասար ձգվածութիւնից: Յերբ ուռականը ջուրն են ձգում առանց հաշիւ անելու տեղի դրութիւնը, այդ և յերբեմն նեխած պարանը, ճիւղերի պատճառ են դառնում: Ուռականը ձգելուց առաջ պետք է նրա բոլոր թեւերը, պարաններն ուղղել, աշնպես, վոր հետագայում վորովման տեղեր չառաջանան: Լողանների և ուռ-կանների այլ հարմարութիւնների վատ դասավորութիւնն առաջ է բե-րում ուռականի խճճվածութիւն, և թեւերը քրքրվում են:

Այս բոլորն ասում են, վոր հարկավոր է ուշադրութիւն դնել վերաբեր-վել ձկնորսական գործիքների հետ: Ինչպես մենք տեսանք, ուռականը շատ թշնամիներ ունի: Կոյտնտեսականի և բանվորի խնդիրն է՝ վորքան կարելի յէ պահպանել այդ թշնամիների թիվը և ստիպել ուռականին, վոր նա աշխատի վորքան կարելի յէ յերկար ժամանակ:

ՊԱՅԳԱՐԻՐ ԿՈՒԼԱԿԱՅԻՆ ԱԳԻՏԱՅԻՆՈՅԻ ԴԵՄ

Վերը մենք ասացինք, վոր անհատ տնտեսավարը մտնելով կոյտն-տեսութիւն, իր հետ բերում է իր սովորութիւնները, իր հին փորձը, սովորութիւնները կամ, ինչպես ասում են՝ իր տրագիգիանները: Ի հարկէ, այդ հին փորձից և սովորութիւններից մի շարք բաներ ոգնում են ուռական-ների պահպանման գործին. որինակ՝ դարերով մշակված այն ձեւը, վոր դարագում են ձկնորսական պիտույքները, վորն արդեն իր պատմավոր տեղն է դրավում Վոլդա-Կասպյան շրջանի ձկնորսական արհեստագոր-ծութիւն մեջ: Չդարադած ձկնորսական պիտույքներով աշխատանքն այժմ միայն ծիծաղ կշարժի և ծաղրի առարկա կդառնա:

Բայց անհատ տնտեսատերը մտնելով կոյտնտեսութիւն, իր հետ բե-րում է նաեւ շատ անպետք և մինչև անգամ վնասակար սովորութիւններ: Մի շարք փաստեր արդեն վերէն հիշված են այդ մասին:

Ամենապիտաւորը, վոր նորութիւն է համարվում կոյտնտեսութիւն մտած յուրաքանչյուր մենատնտեսի համար, և վորք նա պետք է հաս-տատարի յուրացնի, այդ այն է, վոր նոր ձեւերով պետք է վարվել ձկնորսական գործիքների հետ: Նա սովոր է ուրիշ գործիքների հետ վարվել անտարբեր, իսկ յերբեմն ել, յեթե ձեռնառ. յեր լինում, նա

վիշաքնում եր ձկնորսական այդ գործիքները: Մենատնտեսի համար ամենամոտրիկն իր սեփական գործիքներն են, վորոնց հետ նա վարվում եր այնպես, ինչպես կարող ե:

Մտնելով կոլեկտիվ տնտեսություն, նա հին սովորություն համաձայն կոլտնտեսության գործիքների հետ վարվում ե վոչ թե ինչպես «իր սեփական» գործիքների հետ, այլ կոլտնտեսության գործիքներն եր նրա համար «ուրիշ» գործիքներ են թվում, և նա այդ ձկնորսական պարագաներին անտարբեր ե վերաբերվում: Կոլտնտեսությունն արագորեն պիտի թողնի իր այդ սովորությունը: Մենք մի քիչ խորը քննելով այս խնդիրը, հիանալիք այն յեղրակացություն, վոր կոլտնտեսության այդ գործիքները պահանջում են ավելի մեծ պատասխանատվություն և հոգսարություն, քան այդ յեղել ե անհատական տնտեսություններում: Անհատական տնտեսության մեջ գործիքների վատ խնամքն ու անտարբեր վերաբերմունքը միայն են բերում միայն իր տնտեսությանը, իսկ կոլեկտիվ տնտեսության մեջ անհոգությունն ու վատ վերաբերմունքը դեպի գործիքները՝ առաջին հերթին հարվածում ե ողակի, ամբողջ բրիգադի վաստակին: Այդ առաջին հերթին հարվածում ե ամբողջ կոլտնտեսության արդյունքին, յերկրորդ՝ շատ կոլտնտեսություններում, յեթե նման անտարբեր անգամներ շատ կան, այդ դրույթունը հարվածում ե վորսի պլաններին, այսինքն՝ արդյունաբերական բանվորներին, մյուս կոլտնտեսականներին ձկնով սնելու գործին, վորոնք ձգտում են բավարարել ձկնորս-կոլտնտեսականների զանազան պահանջները (կոչիկ, հագուստ, հաց, ուտելիք և այլն): Վերջին հաշիվով այդ դրույթունը հարվածում ե և ձկնորս-կոլտնտեսականներին նրանց նյութական ապահովության կողմից: Ահա, նման հետևանքներ ունի անհոգ և անտարբեր վերաբերմունքը դեպի ձկնորսական գործիքների խնամքն ու պահպանումը:

Շատ հաճախ նաև այնպես ե լինում, վոր ձկնորս-կոլտնտեսականի այդ սովորական անտարբեր և անհոգ վերաբերմունքին միանում ե նաև գիտակցաբար անտարբեր ու վնասարար վերաբերմունքը ձկնորսական գործիքներին: Իր սովորությամբ անհոգ ձկնորսը յերբեմն ցանցին վերաբերվում ե այն առածի համաձայն, թե «ինչպես ել լինի, յոլա կտանի», և դրանով նա վոչ թե խնամում ե, այլ ուղղակի վնասարարություն անում: Ցանկանում ե նա այդ, թե վոչ, բայց այդպիսի կոլտնտեսականը հարվածում ե իր բրիգադին, իր կոլտնտեսությանը, և նման վատ աշխատանքի հետևանքը լինում ե այն, վոր նա ոգնում ե կոլտնտեսության դեմ մղվող կուլակային ազդեցությանը:

Կուլակը խորամանկ թշնամի յե: Ամեն մի մանր-մունր բանից նա պատրաստ ե բռնել, նա պատրաստ ե ոգտագործել ուղածղ տնտեսական տնկաններով, վորպեսզի կամ քայքայի կոլտնտեսությունը կամ մոլորեցնի այն ձկնորսին, վորը գտնվում ե կոլտնտեսության շեմքին, ասելով, թե «տեսնո՞ւմ ես, կոլտնտեսության մեջ ուղեկանները փոփոխվում են, չեն կարողանում տնտեսություն վարել, դո՞ւ ուր ես մտնում»: Իսկ կոլտնտեսության մեջ լավ աշխատող, գործիքները լավ խնամող կոլտնտեսականին, վորը տեսնում ե հարևանի անտնտեսավարական վերաբերմունքը, և ինչպես ասում են՝ «արտի ցավ ե դրում», նրան կուլակը կասի՝ «տեսնո՞ւմ ես, ձեզ մոտ, միևնույնն ե, վոչինչ դուրս

չի գալիս: շուտ արագ դուրս յեկ կոլտնտեսությունը»: Կուլակային նման խոսակցություններ կարելի յե լսել ամենուրեք:

Մի շարք կոլտնտեսություններում կան նաև թաղնված կամ թաղնվող կուլակներ, մի շարք կոլտնտեսություններում ել կան մարդիկ, վորոնք չնայած կուլակ չեն յեղել, բայց ինչ-ինչ ճանապարհներով նրանց հետ տնտեսական կապ են ունեցել: Դրանցից շատերն անում են այն, ինչ կոլտնտեսություն խցկված կուլակը:

Նրանք անում են ամեն ինչ, միայն թե կոլտնտեսությունը պառակտեն ներսից: Կուլակներն ու նրանց նման ոգնականները ջանք են գործ դնում, անդիտակից և մոլորվող կոլտնտեսականներին սովորեցնելով, վոր անհոգ և վնասարարություն վերաբերվեն ձկնորսական գործիքներին: Կուլակն ու նրա ազենները ջանում են կոլտնտեսականների արյան մեջ սրսկել անտնտեսավարությունն ու անհոգությունը: Նրանք անում են այս բոլորը նրա համար, վոր կոլտնտեսականի մեջ նորոգեն սեփականատիրական զղացմունքները և կոլտնտեսականի մեջ առաջացնեն վատ վերաբերմունք հանդեպ կոլտնտեսության ինվենտարի, վորպես «ուրիշ», վորպես «վոչ սեփական» գործիքների: Նա, ով յենթարկվում ե կուլակային այդ ազդեցությանը, դառնում ե կուլակի ազենտը, նրա զինակիցը: Կուլակը հրձվում ե, վոր կարողացավ կատարել դավաճանական այդ գործը:

Ինչ չեն այնպիսի դեպքերը, յերբ ձկնորսական գործիքների ստուգման, կամ հասարակական պահեստին հանձնելու, ժամանակ, մի շարք կոլտնտեսականները ուղեկանները պատած են լինում միապաղաղ կանաչով (ջրեմառ և այլն), բլագված, բավականաչափ չորացրած չեն լինում կամ լինում են վաղածամ փոփոխ: Այս կուլակային ազդեցությանը պտուղն ե և հին վնասակար սովորությունների հետևանքը՝ «խորթարար» վերաբերվել կոլտնտեսության ինվենտարին: Դրա համար յուրաքանչյուր կոլտնտեսական պետք ե զինի իրեն կուլակի ազդեցությանը դեմ վճռապես պայքարելով, վորը ճարպկությամբ ոգտագործում ե հին սովորություններն ու սեփականատիրական տրամադրությունները, վոր դոյություն ունեն մի շարք կոլտնտեսականների մեջ:

Մեր տված խորհուրդներից ու ցուցումներից և վոչ մեկն ի վիճակի չի լինի կատարել կոլտնտեսականը, յեթե նա անհաշտ պայքար չմղի կուլակային ազդեցության դեմ կոլտնտեսության ներսում:

Ձկնորսական գործիքների լավ խնամքի և պահելու ձգտումն իրականացնելու համար կոլտնտեսականը պետք ե պայքարի իր հին սովորությունների, կուլակի ու նրա ազենտությանը փոփոխությունների դեմ, պետք ե քացի նրանց դիմակն ու անխնա հարվածի: Անհրաժեշտ ե, վոր յուրաքանչյուր կոլտնտեսական սոցիալիստականորեն վերաբերվի ձկնորսական գործիքներին: Նա պետք ե վորքան կարելի յե հոգսարություն վարվի այդ գործիքներին հետ, հիշելով, վոր ինքն աշխատում ե բոլորի համար: Նա պետք ե պահանջկոտ լինի դեպի ընկերը, հիշելով, վոր նրանք աշխատում են իրենց, ընդհանուր շահերի համար:

Ձկնորսական գործիքներն ավելի լավ պահելու և խնամելու համար կոլտնտեսության վարչությունը պիտի բարձրացնի կոլտնտեսականների պատասխանատվությունը դեպի այդ գործիքները: Դրա համար այդ գործիքները պետք ե ամրացնել յուրաքանչյուր ողակի ամբողջ ամբոխ-

զագրեմ շրջանի համար, ապրինքն՝ մինչև ցանցի մաշումը: Պետք է նմանապես նշանակել նորմա, թե տվյալ ձկնորսական շրջանում յուրաքանչյուր ողակ քանի նոր ուռկան պիտի ստանա, հաշվի առնելով հենքի վերանորոգումը, ինչպես և այդ գործիքների փչացման, մաշվածքի տոկոսը: Պետք է խիստ հսկել, վոր այդ նորմաները չխախտվեն: Այն ողակը, վորի գործիքները ժամանակից չուտ են փչացել (ի հարկե անհագուրթունից), պիտի հատուցի իր աշխատավարձով, իսկ այն ողակը, վոր յերկար ժամանակ և աշխատելով գործիքներն ու դերակատարել և արգելիսպանը՝ պիտի պարգևատրվի:

Բացի դրանից, պետք է գործիքների ճիշտ անպիտում լինի, ապրինքն՝ պետք է նշանակել այդ գործիքները պահելու և խնամելու կանոնավոր հսկողություն և ճիշտ կերպով պիտի վորոշել, թե տվյալ ցանցի իրոք անպետք է, թե վոչ: Պետք է ձգտել, վոր անպիտում գործիքներ զատողն աշխատի վոչ միայն վորսի, աշխատանքի ժամանակ, այլև նրանից դուրս: Նրա աշխատանքը պետք է կազմակերպել այնպես, վոր նա կուտնտեսութան կից ունենա մի փոքրիկ փորձնական լաբորատորիա և մի շարք փոխադրելու գործիքներ՝ ձկնորսների մոտ մեկնելու և այնպեղ աշխատելու համար: Կոյտնտեսութան վարչությունը հաճախ պիտի ասուղի նրա աշխատանքները և ողնի նրան հատկապես այն ժամանակ, յերբ նա ընդունում է նոր ցանցեր, գործիքներ և վորոշում է մաշված ուռկանների արժեքը:

Պետք է նմանապես հիշել, վոր գործիքների անպետքությունը վորոշելը համարվում է նոր մեթոդ, այդ պատճառով էլ նրա շուրջը շատ վիճարանություններ կլինեն: Կուլակն, ի հարկե, ջանում է այս հանգամանքն էլ ողտադործել հակա-կոյտնտեսային ազդեցության համար: Նա ջանում է կոյտնտեսութան համար խիստ կարևոր այդ աշխատանքը խախտել, փոխելով նրա խմատն ու նշանակությունը: Կուլակային նման ազդեցության սպասելի չե, դրա համար պետք է պատրաստվել պայքարելու կուլակի դեմ նաև մյուս բնագավառում:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԱՀՊԱՆԵԼ ԶԿՆՈՐՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՐՆԵՐԸ

Ձկնորսական գործիքները պահպանելու համար գործ են անվում շատ ձևեր: Յուրյ տանը, որինակ, ուռկանների կոնսերվացումը, նրանց կանոնավոր խնամքն ու հսկողությունը:

Կոնսերվացում կոչվում է ուռկանի վերամշակումն այնպիսի նյութով, վորն ապահովում է ուռկանը շուտ փչացումից: Նման վերամշակման շատ դեղատոմսեր կան: Դրանցից ամենապորձնականներն են՝ դաբաղելը, կրոտելը, ձյութելը, յուղոտելը և ծխոտելը:

Կոնսերվացուցիչ նյութերից միջանիսը գործ են անվում նրա համար, վոր թույլ չտան ուռկանը փտի և թելերը ջրջրվեն (դաբաղում, ձյութելը, ներկելը): Մյուս կոնսերվացուցիչ նյութերը գործ են անվում միայն փտեցման առաջն առնելու համար. որինակ՝ կրոտելը, ծխոտելը: Մնացած նյութերը (զանազան ներկերը) գործ են անվում նրա համար, վոր շատացնեն վորոք: Այդ դեպքում ուռկանը ներկում են ջրի դուշնի: Մի շարք ներկեր հանդիսանում են նաև փտեցման առաջն առնելու մի-

ջոց (որինակ պղնձարջասպը): Ուռկանների ներկելն ունի մի նշանակություն էլ, վոր նա չի թողնում թելն արեի լուսից քայքայվի:

Գոյություն ունի ուռկանների յերկու տեսակ. առաջինը՝ նուրբ, կամ կտավախոտ կոչված ուռկաններն են: Նրանք պետք է լինեն բավականաչափ նուրբ և կաշուն: Նրանք, ինչպես ասում են, «չփոթեցնում» են ձկնորսին: Այդ ուռկանները վերամշակվում են՝ դաբաղելով, կրոտելով, թելել կերպով ձյութելով, ներկելով, մի խոսքով այնպիսի յեղանակներով, վոր ուռկանը չդառնա կոշտ, վոր կաշուն: Նուրբ ուռկանների համար հաջողությամբ կարելի չե գործադրել ծխոտելը:

Ուռկանների մյուս տեսակը հաստ և այլ տեսակի թուղներն են, ինչպես՝ մեծ ուռկանները, քամող թուղերը, զանազան թակարդները և այլն, վորոնք վերամշակվում են յուղոտելով և ձյութելով: Այսպիսի վերամշակումը միջանի նայատակներ և հետապնդում: Առաջին նայատակը թելերը փառումից ազատելն է: Յերկրորդը՝ թելերը ջրջրվելուց պաշտպանելն է, վոր կատարվում է նախ շրջադրին քովելուց, հողին քովելուց, փոկերը ձգելուց և այլն: Ընդհանրապես այդ վերամշակումը նպատակ ունի ուռկանի թելը դարձնել ամուր, դիմացկուն:

Պետք է ասել, վոր ամեն մի վերամշակում, լինի դա դաբաղում, կրոտում, յուղոտում, ներկում, թե ձյութում՝ միևնույնն է, ամեն մեկն ունի իր վորեկ արկատությունը: Որինակ՝ դաբաղելուց հետո թելը միջին կորցնում է իր ամրությունը, կոշտանում է: Կրոտելուց հետո՝ թելը միջին թուլանում է: Ձյութելն ու յուղոտելը թելին տալիս են այնպիսի հատկություն, վոր ցուրտ ժամանակ ջարդվում է, տաք ժամանակ՝ սոսնձի նման կաշում: Միջանի դեպքում էլ դաբաղելն իջեցնում է ուռկանի վորսի քանակը, քանի վոր ձկնները փախչում են դուշնից:

Վերջապես, բոլոր յեղանակներն էլ վատ կթվան, յեթե վարպետորեն չողտադործվեն: Որինակ՝ յեթե կրկնակի դաբաղումը ճիշտ չկատարվի, ուռկանի թելերը բավական կկորցնեն իրենց ամրությունը և նա չուտով կանպետքանա: Դաբաղելու ժամանակ յեթե ուռկանը պահանջված ժամանակամիջոցում չպահվի՝ այդ նյութը չուտով կկորցնի իր ազդեցությունը:

Ընկեր կոյտնտեսական, յեթե դու ուզում ես, վոր քո ձեռքին աշխատող ուռկանը յերկար ժամանակ դիմանա, ապա պահիր հետևյալ կանոնները:

1. Ջրից դուրս հանած ուռկանը վորքան կարելի չե համալս լվացիր, լվացիր յորձուճք, ազատիր ուռկանն ամեն տեսակ աղբերից:

2. Ուռկանը լավ լվանալուց հետո մի շարտիր յորձուճով կեղտոտված և ամուսախ սեղ:

3. Մի քույլ տուր, վոր խոնավ ուռկանը յերկար ժամանակ կույտ դառած մնա, հատկապես շոգ քրիթին: Յեթե այդ հնարավոր չե, ապա ծածկիր արևի հառազայրներից և հարմարությամբ ստեղծիր քամու ներքափանցելու համար:

4. Տար քրիթին ուռկանը մի չորացնի արևի տակ: Աշխատիր նրան չորացնել չարդախի տակ, վորտեղ քամին ազատ խաղա նրա շուրջը:

5. Կրոտած ուռկանը պահպանիր տաք ողից և արևի հառազայրներից:

6. Չորացնելու համար կախված ուղիանմ ավելի համախ շուռ տուր, վոր նրա մեջ խոնավ տեղ չլնա:

7. Յեք-ե կախարան ես պատրաստում, ապա այնպիսի բարձրություն քնտրիր, վոր նրա տակից քամին խաղա:

8. Այնպիսի որքերին, յերբ քամի չկա, ուղիանք խոտի կամ հողի վրա չորացնելուց խուսափիր, քանի վոր նրանցից ել չուր ե գոլորշիա-նում:

9. Չորացրած ուղիանք մի ձգիր խոնավ տեղ:

10. Նավախորշը, վորտեղ դու պահում ես ուղիանքերը, յեք-ե արևից խիստ տաքանում ե, բաց արա, վոր ողավախովի և հովանա:

11. Ջրում յեղած ուղիանմ ուրիշ տեղ փոխադրելիս լավ լվացիր և ազատիր արկից:

12. Ուղիան ձգելու տեղն ազատիր նանկիչներից և նեխած բերա-ծոններից:

13. Հետևիր, վոր նավի վրա չլինեն նանկիչներ և շրջնորդ լինի վողորկ:

14. Բարեխիղմ վերաբերվիր ուղիանին: Մաքրելու և հավաքելու ժամանակ, մի պատառոտիր, մի կտրտիր ցանցը, յերբ ձուկը դուրս ե պրծնում նրանից:

15. Ժամանակին յերկրորդ անգամ կոնսերվացրու:

16. Կոնսերվացման ժամանակ հետևիր, վոր ուղիանք պահանջված ժամանակում պահվի և չփչանա:

17. Աշխատանքի ժամից դուրս ուղիանք պահիր միայն լավ չորացած դրությամբ:

18. Պարապ ժամանակ ուղիանքեր պահելու տեղը պիտի լինի բավա-կանաչափ չոր և անձրևների ու ձյունի համար անմատչելի: Չոր, քամի և հով ժամանակները պահիր արձակ, վոր կարողանաս գնվել քարմ ողի հետ:

19. Ցախատներում և ուղիանքերը պահելու այլ տեղերում, չոր ու հով ժամանակ, շուռ տուր կույտերով դրած ցանքերը: Այդ կողմի քեզ գոլորշիացնել ավելորդ խոնավությունը և պարզել, քե չե՞ն փառւմ ար-դյոք ցանցերի այդ կույտերը: Կույտի ներսից յեկող քրտնահոտը և բար-ձր ջերմաստիճանը ցույց են տալիս, վոր ուղիանքներն արդեն սկսել են փչանալ: Վորպեսզի կասեցվի փառւմը, պետք ե անմիջապես չորացնել ամբողջ կույտը:

20. Այն ցախատումը կամ ամբարում, վորտեղ պահվում են ձկնոր-սական գործիքները, քույլ մի տուր, վոր ապրեն քնտանի քոչուրներ կամ քնտանի կենդանիներ: Նման դեպքերում ողակավարը կամ բրիգա-դիրը պետք ե անմիջապես ուղիանքների համար հատուկ տեղ հատկաց-նեն, կամ դուրս հանեն այդ կենդանիներին:

21. Ուղիանով ձկնուն աշխատելու ժամանակ, զգուշությամբ և ու-շադրությամբ վարվիր ուղիանի սառած քեղերի հետ, քույլ չտալով, վոր նրանք շարդվեն:

Յուրաքանչյուր բրիգադիր, յուրաքանչյուր ողակավար, մեր տված խորհուրդների և իր ուսումնասիրությունների հիման վրա պետք ե մշա-կի ուղիանքների պահելու և խնամքի կանոնները: Սակայն բավական չի մշակել այդ կանոնները. պետք ե հետևել, վոր նրանք կյանքում իրա-

դործվեն: Անհրաժեշտ և հետևել և ստուգել ողակների աշխատանքները, ավելի հաճախ նայել ձկնորսական գործիքներին, ձգտելով, վոր նրանք ամբողջաբար լինելով ողակներին, ուղիանքների պարապ ժամանակ պահվեն լավ պայմաններում:

ՊԱՅԳԱՐԻ ԿՈՒՏՆՏԵՍԱՅԻՆ ՊԱՀՆՍՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մենաստեսի դժբախտությունը նրա հետամնացությունն ե: Վերց-նենք թեկուզ չքավոր մենաստեսին: Նա դառնում եր չարունակ վաշխատույի և կուլակի ճանկերում ու նրանց ազդեցության տակ: Չարչին, խանութպանը, կուլակը ճնշում եյին չքավորին, թույլ չեյին տալիս, վոր նա զարգացնի իր տնտեսությունը և լավացնի ձկնորսական գործիքների պահելու գործը: Չքավոր մենաստեսի ուղիանքներն ակա-մայից փչանում եյին. այդ պարագաները չքավորի մոտ պահվում եյին ամենավատ պայմաններում: Պարապ ժամանակ ուղիանքները մի քիչ լավ եյին պահվում միջակ տնտեսություններում, սակայն նրանց մոտ ել ուղիանքներն անխտիր ընկած եյին լինում խոնավ վանդակների վրա ցախատներում, ներքնատներում և հաճախ տանիքի տակ:

Կոլեկտիվ տնտեսության մեջ բոլոր հնարավորությունները կան անմիջապես հրաժարվելու գործիքների նման պահպանությունից: Ներ-կայումս կոլտնտեսություններում ուղիանքներն ամբողջաբար են բրիգադ-ներին, ողակներին: Այս չափով միջոց ե, քանի վոր սրանով հնարավոր ե վերջ տալ դժբախտությանը: Սակայն այս դեռ բոլորը չե: Չնայած ուղիանքներն ամբողջաբար են բրիգադին, բայց միջանի դեպքում այդ պա-րագաները ցրված ե լինում «գյուղով մեկ» ողակների, միջակ անգամ կոլտնտեսության առանձին տնտեսությունների միջև: Այդ դրությունից յենելով, վորեն կոմիտիս չի կարողանում նայել, ստուգել ուղիանքները, վորտեղ նրանց քանակը, դրությունը և վերջապես պահելու կարգը: Հաճախ ուղիանքները պահվում են ելի նույն չարագաններում, ցախատնե-րում, նույն խոնավ վանդակների վրա: Այդ խոնավ պայմաններում ուղ-իանքներն սկսում են փչանալ: Նշանակում ե՝ կոլտնտեսություններում անհրաժեշտ ե կատարել այնպիսի պահեստներ, վորտեղ հնարավորու-թյուն տան ձկնորսական գործիքների պահպանությունը լավ կապա-կերպելու:

Նման պահեստների կառուցմանը պետք և մոտենալ տնտեսական տե-սակետից և նախորդը մտածված կերպով: Բանն այն ե, վոր վորտեղ պա-հեստների կառուցումը կլինի անտնտեսապարական և թանկ: Մեծ պա-հեստներ կառուցելով, այնտեղ պիտի տիրի դժբախտություն (ինչպես մտածում են շատերը), քանի վոր տարբեր բրիգադների և ողակների ուղիանքները խառնվում են իրար և այդպիսով գործիքները բրիգադներին ամբողջաբար չեն լինի: Այս դրությունից դուրս դույն այնքան ել դժվար չե: Յրված, մանր պահեստները հարկավոր չեն: Պետք ե կառուցել մեծ պահեստներ, բայց նրանք պետք ե կառուցվեն այնպես, վոր յուրաքան-չյուր բրիգադ ունենա իր բաժանմունքը, իսկ բրիգադային բաժան-մունքն ունենա առանձին կախարաններ տարբեր ողակների համար: Յու-րաքանչյուր բրիգադային բաժանմունքը պետք ե ունենա հարմարու-թյուն հողմնահարություն համար: Դրա համար մենք խորհուրդ ենք տալիս

յուրաքանչյուր կախարանի դիմաց պատի վրա դրսից պատրաստել փակ-
վող լուսամուտներ: Յուրաքանչյուր պատուհան կարող է ունենալ 15
սմ. լայնությամբ, իսկ յերկարությունը կախված է կախարանի լայնու-
թյունից, մոտավորապես 50—70 սմ.: պատուհանները պետք է շինել
հատակից 1 մետր բարձրությամբ: Պահեստի պատերը պետք է լինեն
ամուր և խոնավություն (անձրև, ձյուն) համար անթափանցելի: Կտուրը
նմանապես պետք է լինի դիմացիուն և ունենա ջրատար հարմարու-
թյուններ:

Կտրին պետք է շինել փայտյա ծխնելույթներ, վորոնք իրենց կողերին
և ծայրի մասում ունենան փակելու հարմարություններ: Ներսի ողբ
ծնող այդ խողովակները պահեստի կտրին պետք է դատարկ լինեն՝ աչքի հաշ-
վով, վոր ամեն մի բրկադաշին բաժանմունքի ընկնի առանձին խողո-
վակ: Սողովակների չափերն ու քանակը պետք է վորոշել բրկադաշին
բաժանմունքի մեծությունների և պատուհանների քանակի համեմատ:
Համեմատյան դեպք պետք է ձգտել, վոր բաժանմունքի մի կողմի պատու-
հաններից ներս մտած ողն անհապաղ դուրս գա դիմացի պատահաննե-
րից և վերահիշյալ խողովակից:

Սողովակի բոլոր կողերը պատուհանները չպետք է բացել, այլ
միայն այն պատուհանը, վորը դռնվում է քամու ուղղությամբ: Ողա-
փախություն ապագիսի ձևն այն նպատակն է հետապնդում, վոր չոր յե-
ղանակներին պահեստում կատարվի լավ և արագ ողափախություն.
իսկ խոնավ, մառախլապատ սրերին այդ ողափախությունը հնարավոր
լինի ընդհատել: Այդ պատճառով ել խոնավ յեղանակներին չպետք է
բաց անել վոր բաժանմունքային ողափախության պատուհանները և վոր
ել խողովակի անցքերը: Սակայն չոր քամու և ձմեռային սառնամանիքի
ժամանակ պետք է բացել ողափախության պատուհաններն ու խողովակ-
ների համապատասխան անցքերը: Զյան և փոթորկի ժամանակ պահեստի
բոլոր ողափախության այդ անցքերը նմանապես պետք է փակել:

Պահեստը պետք է շինել լավ հողմահար տեղում: Վատ էի լինի,
յեթև պահեստն աղատ լինի արևի կիզիչ ճառագայթներից ծառերի մի-
ջոցով, իսկ կտուրն ու ամրողջ պահեստը սպիտակացվի (կամ սպիտակ
ներկվի): Սպիտակ դույնն արտացոլում է արևի ճառագայթներն, ու
պահեստն աղատում անտեղի տաքանություն:

Պահեստը պետք է կառուցել ափերի մոտ և կոլտնտեսության ար-
հեստանոցներից ու այն շենքերից վոր հեռու, վորտեղ կատարվում է
ձկնորսական գործիքների նորոգումը: Ի հարկե լավ կլինի, յեթև կոլ-
տնտեսությունը կարողանա կառուցել յուրահատուկ կոլտնտեսային
նախահանգիստ՝ պահեստներով և վերանորոգման արհեստանոցներով,
նավերի համար մերձենալու ճանապարհներով և նրանց հանգստի հար-
մարություններով: Սա մոտ ապագայի գործ է և արդեն առարկա խնդիր
և դարձել: Այդ խնդիրն իսկապես մեծ և գծվար խնդիր է: Այդ խնդրի
յուծովը կհանդիպի անշուշտ կոլտնտեսության մեջ գտնվող կուլակային
աղետաբեր գիմադրության: Հարկավոր է այս խնդիրը լավ ուսում-
նասիրել և նրա իրականացման մոտենալ լրջորեն:

Այսպես, ուրեմն, ամեն մի կոլտնտեսություն, ամեն մի կոլտնտե-
սական, պետք է ձգտեն կառուցել կոլտնտեսային պահեստներ: Նման պա-
հեստը կլինի կոլտնտեսային նախահանգստի առաջին հիմնաքարը:

Մեզ մոտ, սակայն, կոլտնտեսային պահեստներ դեռևս չկա, բայց
այդ յերեք էի նշանակում, թե պետք է սպասել նրանց կառուցմանը և
ուսկանները թողնել, վոր փշանան խոնավ վանդակների վրա, ցախա-
տներում և այլն: Քանի վոր դեռևս չկան բարեկարգ պահեստներ, պետք
է ամեն կերպ աշխատել լավացնել ձկնորսական գործիքները պահելու
պայմանները զոյություն ունեցող ցախատներում, և այլն: Պետք է
հետևել, վոր այդ տեղերը խոնավ չլինեն և հաճախ ողափախությամբ
յենթարկվեն: Դրա համար բրկադաշին պետք է շրջի ողակները՝ տեսնե-
լու, թե ինչպես են պահում ուսկանները: Վատ պայմաններ հայտարե-
լելիս, բրկադաշին անմիջապես պիտի միջոցներ ձեռք առնի՝ ուսկաննե-
րը բարեհաջող պայմանների մեջ գնելու համար:

ՄՏԱԾԻՐ ՅԵՎ ԻՆԴԻ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹՅՈՒՆ ՁԵՌՔ ԲԵՐ

Ընկեր կոլտնտեսական և բանվորային հարցերը, վոր մենք շոշափե-
ցինք այս զրույցում, ունեն շատ մուլթ և չուսումնասիրված տեղեր:
Այդ բացատրվում է նրանով, վոր ձկնային գիտությունը նոր գիտու-
թյուն է: Նա դեռ էի կարողացել կուտակել բավականաչափ հարուստ
փորձ, բավականաչափ ուսումնասիրություններ, վոր կարողանա միան-
գամից լրվի կերպով քեզ ողնել, պայքարելու ուսկանի դիմացկունու-
թյան և ընդհանրապես ձկնորսական գործիքների մաշվածքի ժամկետը
յերկարացնելու համար: Այդ պատճառով մենք կարողացանք քեզ տալ
միայն մի քանի առավել կարևոր ցուցմունքներ այդ պայքարը հաջողու-
թյամբ մղելու համար:

Մենք ցանկանում էինք ողնել քեզ իմանալու ուսկանների փշանալու
գաղտնիքը: Ինչպես դու տեսար, այդ գաղտնիքն իր իսկ մաղմուկի
մեջ է թաղնված, նրանում, թե նա վորքան դիմացկուն է խոնավության,
ողի (թթվածնի), ջերմության աղղեցություն տակ: Փշացման գաղտնիքը
պարունակվում է նաև փտեցման մեջ, վորն առաջ է գալիս ներխի բակ-
տերիաներից: Դու այժմ գիտես, վոր մաղմուկը, վորից պատրաստ-
ված է ցանցային թելը, շարունակ փոփոխվում, քայքայվում է, կորց-
նում է իր ամրությունը:

Մենք քեզ կոչ ենք անում կանոնավոր, տնտեսավարական խնամքով
և հոգատարությամբ վերաբերվել ուսկանների հետ, վորքան կարելի յե
յերկարացնես նրա դիմացկունություն ժամկետը:

ՊԱՅԻԱՐԻՐ ՈՒՌԿԱՆՆԵՐԻ ԴԻՄԱՑԿՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ ՅԵՐԿԱՐԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Այս պայքարը—մեր միացյալ դործն է: Այս պայքարի համար մի
քանի ցուցումներ արդեն տվել ենք քեզ, բայց և մենք քեզանից ողնու-
թյուն ենք սպասում:

Մենք առաջինք քեզ, վոր ձկնային գիտությունը յերիտասարդ է և
դեռևս բավականաչափ փորձ չունի: Դու գիտես, վոր առանց փորձի,
գիտությունն անգոր է:

Փորձով հարուստ է արակտիկան: Ահա թե ինչու գիտությունն
այսպես խիստ պղծում է քո ողնություն կարիքը:

Վորքան կարելի յե ուղղորությամբ հետևիր ուսկանին, հետևիր

NL0298112

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊ. (1¹/₂ Ժ.)

Н. Я. БРИНЦЕВ

БЕРЕГИ ОРУДИЯ ЛОВА

Госиздат ССР Армении
Эривань—1932

23,256